

החרשת שאינה מדברת ואינה שומעת, וכן השוטה והאשה שנטרפה דעתה מחמת חולי, אם יש להן פקחות – מתקנות אותן (בודקות ומטבילות אותן). רש"י, וכ"מ ברמב"ם תרומות ז,ה, והן אוכלות בתרומה. ואולם חרשת המדברת ואינה שומעת (שכבר שמעה ולמדה לדבר ואחרי כן נתחרשה. רש"י. והוא הדין לשומעת ואינה מדברת. פוסקים) – בודקת לעצמה. [ועל כזו אמר רבי: חרשת היתה בשכונתינו, לא היה שבדוקת לעצמה אלא שחברותיה רואות ומראות לה]. וכן הסומא, יכולה לבדוק לעצמה ומראה העד לחברתה (כן אמר רבי יוסי בר חנינא, למחוק 'סומא' מהמשנה).

א. כשם שמועילה בדיקת הפקחות לענין אכילת תרומה, כך מועילה להתירן לבעליהן (ערמב"ן כט: יו"ד קצו, י). ומהרש"ל (בתשובה סה) החמיר בנשתטית שאין הבעל יכול לדור עמה ע"י בדיקת פקחות [ולשיטתו י"ל שלא אמרו במשנה אלא בספק סומאה בדבר שאין בו דעת לישאל, אבל לא לענין איסור והתר. עפ"י אחיעזר ח"א א, ד בהגהה. ע"ש].

ב. יש מהאחרונים שצדד שאם לימדו את החרשת כל עניני הבדיקה ואופניה, ובחנו אותה ונמצאה זהירה בכל הדקדוקים כשאר נשים צנועות – יש לסמוך על בדיקתה (עפ"י שו"ת עמק הלכה טו). ויש סוברים שגם החרשים בזמננו שלומדים ע"י אמצעים שונים, דינם כדין החרשים שבזמן הגמרא (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ד יז, כה).

כהן שוטה, מטבילים אותו ומאכילים אותו תרומה לערב, ומשמרים אותו שלא יישן. ישן – טמא. לא ישן – טהור. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר: עושים לו כיס של עור. אמרו לו: כל שכן שמביא לידי חימום. גם שמה יראה טומאה טפה כחרדל ותבלע בכיס. משום רבי אלעזר אמרו: עושים לו כיס של מתכת, ופירש אב"י של נחושת, שאינו בולע.

פסק הרמב"ם (תרומות ז,ה) שהשוטה והחרש שישנו אסור להאכילם בתרומה א"כ עשו להם כיס נחושת, שמה ראו קרי.

תרומה דרבנן; בספר מנחת חינוך (רעט, יד) נקט שלפי הדעות המתירות להאכיל בידים איסור דרבנן לקטן (רשב"א), גם כאן מותר להאכיל לשוטה תרומה דרבנן כגון של ירק [ורק בתרומה דאורייתא אסרו להאכילו]. ומכאן שאסור להאכיל לשוטה איסור בידים כמו לקטן, כמו שכתבו אחרונים (תבואות שור א, מט; פמ"ג בפתחה כוללת ח"ב טו).

דפים יג – יד

כד. אלו דברים נאסרו משום חשש הוצאת זרע לבטלה?

כאמור לעיל, אסור לאדם לאחוז באמתו ולהשתין מחשש הוצאת זרע לבטלה, והעושה כן כאילו מביא מבול לעולם.

וכן אסור לבדוק עצמו מטומאת קרי בידו, והעושה כן קללוהו שתקצץ ידו [בתחילה נסתפקו האם קללה היא או דין שב"ד פוסקים עליו, ואולם למסקנא קללה היא. עתוס' וריטב"א; רש"י שבת קח סע"ב; לקוטי הלכות]. וכן אמר רבי טרפון: כל המכניס ידו למטה מטבורו – תקצץ. ואפילו ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו – מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת.

א. מדובר שלא במקום סכנה, ולא דוקא 'תבקע כריסו' אלא כלומר שיסבול יסורים בכך [וגדר גדול גדר רבי טרפון, שלא משורת הדין. ריטב"א]. וגם זה משמע שאין הלכה כמותו, שלא הביאוהו הרמב"ם והשו"ע, ומותר להוציא הקוץ אף שלא במקום סכנה, גם אם הוא גרם לכך (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א נו).

ב. המניח ידו על אמתו באופן שמתקשה, אפילו אינו מוציא זרע, נראה שאסור מהתורה משום 'לא תנאף' (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א סח. אך י"א שדרשה זו דלא תנאף אסמכתא ולא דאורייתא – ע' תקנת השבין סב: ועוד).

אמר רב: המקשה עצמו לדעת – יהא בנידוי, שמגרה יצר הרע בעצמו. [ובברייתא (כלה רבתי) אמרו שהמקשה עצמו חייב מיתה]. ורבי אמי אמר: נקרא עברייין, שכך אומנתו של יצר הרע; היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והולך ועובד. כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה... (רב אמי, ל"אכא דאמרי'). אלא אם יבוא לו הרהור – יסיע לבו מדברי הבאי והשחחה לדברי תורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן (רמב"ם איסור"ב כא, יט).

רוכבי גמלים – כולם רשעים (שמתוך שאין להם אוקף, אבריהם מתחממים בבשר הגמל ומוציאים זרע). החמרים, מהם רשעים מהם צדיקים, שיש הרוכבים עם אוקף ויש בלא אוקף; יש הרוכבים בפסוק ירכים הנה והנה ויש הרוכבים ללא פסוק.

א. אנו נוקטים כפי הלשון הראשונה לחומרא, שבלא אוקף אסור בכל אופן (לקוטי הלכות עפ"י סתימת השו"ע אה"ע כגו, [עפ"י סמ"ק רצב]).

ב. בשו"ת שבט הלוי (ח"ו רג) מחמיר ברכיבה על כתפים, ומוחה במנהג שמרכיבים החתן על כתפי חבריו.

מכנסים שיש בהם כעין כיס העוטף את האבר (ע' פת"ש אה"ע כגו, וערוה"ש) – אסורים ללבשם (כן אמר רב פפא לשמוע מדברי חכמים).

רבי יהושע בן לוי היה מקלל למי ששוכב פרקדן (רש"י: פניו למעלה, וגנות הוא שפעמים שיתקשה אבר תוך שנתו ויתגלה. ועוד שידי מונחות על אברו ומתחמם. והערוך פירש פניו למטה). ואם מטה עצמו (מעט על צדו. רש"י ותוס' רמב"ם) מותר.

חסידים הראשונים וגדולי החכמים, התפאר אחד מהם שמעולם לא נסתכל במילה שלו, ומהן מי שהתפאר שלא התבונן מעולם בצורת אשתו – מפני שלבו פונה מדברי הבאי לדברי האמת שהן אוחות לבב הקדושים (לשון הרמב"ם איסור"ב כא, כד).

קריאת שמע בשכיבת אפרקדן ובהטיה – ע' בברכות יג.

דף יד

כה. האיש והאשה שבדקו עצמן אחר תשמיש ונמצא דם על שלו או על שלה, מה דינם לענין חיוב קרבן משום איסור נדה, ולענין טומאת בועל נדה?

נמצא דם על עד הבדיקה של האיש לאחר תשמיש – טמאים וחייבים קרבן חטאת. [נמצאה מאכולת מעוכה על העד (רחוק מן הדם. רש"י); יש אומרים שתולים הדם במאכולת, ויש אומרים שאין תולים].

א. רש"י כתב שדין זה אמור אפילו שהה זמן ארוך קודם הקינות. ומדברי הרמב"ן משמע שרק כל עוד האבר רטוב, אבל לאחר מכן חוששים שמא הדם בא ממאכולת שהיתה עליו ואין מביאים חטאת (ובש"ך קפו סק"ד משמע כרש"י, אך י"ל שמדבר באופן שאין לחוש למאכולת, כלדידן).

ב. דין זה אמור גם כשלא נמצא דם על עד האשה (עפ"י ר"ח).

ג. נמצא על בגדו ולא על עד בדיקה שקינח בו – אין זה אלא כדין 'כתם' ולא מצינו לחוש לכתמים בבגד האיש (עפ"י תשובת פנים מאירות, מובא בסדרי טהרה קפו סק"ג קצ סקי"א).

ד. קיימא לן לחומרא, שאפילו נמצאת מאכולת על הכתם – טמאה (רשב"א; וכ"כ במ"מ איסור"ב ד, יה בדעת הרמב"ם. והיינו מספק, ואינה מביאה חטאת. לקוטי הלכות ועוד. ואולם הר"ן כתב שקיי"ל לחומרא שטמאה נדה, ומשמע לכאורה טמאה ודאית ולפי"ז נראה מדבריו שלפי הא"כ דאמר' טהורה לגמרי. אך הריטב"א כתב ג"כ כלשון הזה ואעפ"כ כתב שאין תולים במאכלת לטהרה, ועל כן נראה ש'טמאה נדה' הכוונה מדאורייתא ולעולם מספק).

נמצא על שלה; אם קינחה מיד בצאת השמש ממש [והוא אפשרי רק בקינוח ולא בבדיקה עמוקה, שבזו הרי שהתה יותר מכשיעור זה] – חייבים קרבן. ואם שהתה מעט יותר, בכדי שתושיט ידה תחת הכר או הכסת ותטול עד ותבדוק בו [ולדברי רב אשי, זהו שיעור אחד עם השיעור כדי שתתיר מן המטה ותדיח את פניה בעד שבידה. אבל לרב חסדא זה האחרון הוא שיעור גדול יותר, וכן מורה פשוט דברי הברייתא] – טמאים מספק טומאת שבעה, וחייבים באשם תלוי [לדעה המחייבת באשם תלוי בכל ספק. אבל לדעת תנאים אחרת (וכן הלכה) אין חייבים אלא בכגון אוכל חתיכה אחת משתי חתיכות].

ממשמעות הפוסקים נראה שנקטו כרב חסדא, שכל ששהתה בכדי שתתיר מן המטה ותדיח, בין שיש עד בידה בין שאין עד בידה – זהו 'אחר אחר' (לקוטי הלכות).

ונחלקו הראשונים האם הדחה ובדיקת העד שאמרו כאן הכוונה לבדיקה בעומק או לקינוח (ער"ן; תורת הבית ד דף כ. וע' חו"ד וסד"ט קפו, א).

בדקה עצמה לאחר זמן זה – האשה טמאה טומאה דרבנן למפרע (להלל ולחכמים, אבל לשמאי דיה שעתה) לתליית קדשים שנגעה בהן, אבל בועלה אינו טמא טומאת שבעה משום 'בועל נדה' (כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש) אבל טמא טומאת ערב משום מגע (טו.). רבי עקיבא אומר: אף בועלה טמא טומאת שבעה מדרבנן.

הלכה כחכמים (רמב"ם איסור"ב ח, יג; מטמאי משכב ומושב ג, ח ועוד).

כו. מה הדין במקרים הבאים?

א. בדקה עצמה בעד בדיקת וטחתו בירכה ומחר מצאה עליה דם, או על העד.

ב. בדקה עצמה בעד שאינו בודק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם.

ג. היתה עושה צרכיה וראתה דם בהטלת מימיה.

א. בדקה עצמה בעד נקי וטחתו (= דחקתו / מרחת אותו) בירכה ולמחר מצאה דם על הירך במקום שטחה את העד; רב ושמואל אמרו: טמאה [ודאי, ואין תולים שבא הדם על הירך ממקום אחר. ורב שימי בר חייא שאל את רב: והלא 'חוששת' אמרת לנו. ונראה שרב חזר בו ונקט לטמא בודאי ולכך לא ענהו. עריטב"א]. וכן מורים בבית המדרש.

א. התוס' פרשו שמדובר במקום בירך שאין דם המקור יכול ליפול שם. [ונראה מדבריהם שבמקום שהדם יכול ליפול שם – טמאה ודאי ומביאים קרבן, ואפילו אבד העד (כן נקט בשבט הלוי ח"ב פד בפירוש דברי התוס', וכמהר"ם. וכתב להוכיח כן מתורא"ש). ויש מי שכתב שאם נמצא דם בירך במקום שעלול ליפול מהמקור – אינם מביאים קרבן, כי תולים שבא הדם אחר כך (חוות דעת קצ סעיף לה)].

והרי"ד פירש [דלא כש"ר] שקשרתו בין ירכותיה, מקום שודאי בא הדם מגופה, ועדיף מקופסא שיתכן שבא הדם ממקום אחר.

עוד צדדו התוס' שהעד לא נמצא לפנינו לבדקו. ויש מפרשים כשיש דם על העד והוצרכו להשמיענו שטמאה שלא נאמר שהוא דם חיצוני והעד נכתם מהירך.

ב. התוס' כתבו שהכתם גדול מכגריס, וכ"כ ראשונים שמדובר בכתם גדול או משוך ולא עגול – שאל"כ יש לחוש למאכולת (וכן סתם בלקוטי הלכות לגרסה זו. ומבואר ברשב"א שאפילו נמצא דם גם על העד, אם הכתם קטן אינה טמאה נדה שיש לתלות שבא ממאכולת שבירכה).
 ויש מצדדים אפילו בכתם קטן טמאה-ודאי מפני שנמצא הדם באותו מקום שנגע בעד, הרי מוכח הדבר שמחמת העד הוא 'גליון' שעל התוס').
 ג. דין זה נכון גם לדעת הסוברים בבודקת בעד שאינו בדוק טהורה, שתולים שהיה מלוכלך מקודם – כאן שונה שמוכח הדבר (תוס').
 ד. אם העד לא היה בדוק מקודם, יש לטהרה משום ספק ספקא; ספק שמא לא מן העד הוטח על ירכה, ואפילו אם מהעד – שמא היה הדם על העד מקודם לכן (רש"י ותוס').
 לפהתוס' 'בדוק' היינו שבדקתו סמוך לבדיקתה, אבל בדקתו יום או יומים מקודם והצניעתו, הריזה 'אינו בדוק'. והרשב"א חולק וסובר שכל שבדקה העד והצניעתו הרי זה בחזקת בדוק, וכ"כ הריטב"א.
 ה. לגרסת רבנו חננאל מדובר שמצאה דם על העד, ופירושו 'טחתו בירכה' – שלא הניחתו בקופסא אלא בגלוי. ולפי גרסה זו יתכן שאפילו פחות מכגריס-ועוד טמאה, וכן משמע ברמב"ם (עפ"י רשב"א [וכתב ספרת רש"י יותר נכונה להלכה]; לקוטי הלכות. וכ"כ הרמב"ן והר"ן לפר"ח, ופירשו מפני שלא נמצא על הירך דם אעפ"י שטחתו, לכך אין חוששים למאכולת, ומשמע שאם לא טחתו על הירך אין טמאה ודאי אלא בכתם גדול או משוך).

ב. בדקה בעד שאינו בדוק לה, והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם; רבי אומר: טמאה משום נדה. ומבואר בגמרא שזה רק כשהכתם גדול מכגריס, שאל"כ חוששים לדם מאכולת.

רבי חייא בזקנתו טיהר משום נדה וטימאה משום כתם (כלומר טומאת ספק, ותולין הטהרות). כן מסקנת הגמרא. ולדעת רבי יוסי טהורה (ודאי. ואולם לפירוש ר"ח למסקנת הגמרא אף רבי יוסי לא טיהר אלא משום נדה, אבל מטמאה משום כתם. תוס' ועוד).

א. התוס' פרשו שמדובר בעד שידעה בו לפני יום או יומים שהוא נקי, ועתה בשעת בדיקה נטלתו ממקום המוצנע ולא בדקה אותו, אבל עד שלא היה בדוק מעולם, נראה שאין להחזיק אותה טמאה ודאית אפילו לרבי (תוס'). והרמב"ן הוסיף שאפילו ספק-טמאה אין להחזיקה, כדין סדין וחלוק שאינם בדוקים.

ודעת הראב"ד (מובא ברמב"ן) שאפילו לא היה העד בדוק כלל – טמאה, שאינו דומה לחלוק ולסדין. וכעיי"ז פירשו הרשב"א והריטב"א, שנטלתו לעד ממקום המוצנע, כדרך הנשים שמכינות להן עדים ואינן מוליכות אותם בשוק ולא מתעסקות בהם בכתמים, אבל לא בדקה העד מעולם.

ב. ר"ח ורא"ש נקטו שטמאה ככתם. ומהרמב"ם (איו"ב ד, יט) נראה שפסק כרבי לטמאה מדאורייתא, וכן דעת הראב"ד (בעלי הנפש). ואילו הרמב"ן (הל' נדה ב, מז) והר"ן (בהשגות על בעלי הנפש) והרשב"א והריטב"א פסקו שטהורה, והוסיף הרשב"א אפילו בכתם גדול או משוך. הש"ך הסיק להחמיר לטמאה משום כתם. ועתה שאין במקומינו חשש דם ממאכולת, יש מחמירים אף בכתם קטן (כ"ג עפ"י החת"ס). ויש סוברים (אבני צדק ועוד) שאף עתה אפשר להקל בדבר מאחר ולא גזרו בפחות מכגריס ועוד. וצ"ב (ע' שבט הלוי ח"ז סוס"י קמז) וע"ש בח"ב סוס"י פז ובח"י קמב קמג]. ובאג"מ (יו"ד ח"ד יז, טז) נראה שנקט כהנחה פשוטה שגם עתה יש להקל בפחות מכגריס.

ופסק שם שאשה שקינחה עצמה באותו מקום שלא לשם בדיקה, ומצאה בו דם פחות מכגריס טהורה, כי ודאי בדקה גם מסביב במקום ששייכת הימצאות מאכולת, הלכך לא גזרו בזה לטמא מדין כתמים).
ג. בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סח) נקט [עפי"ד הרמב"ם הרז"ה והשו"ע]. ואולם רש"י ז"ל לא כתב כן] שאף לרבי אינה טמאה מודאי אלא טמאה מדאורייתא מספק [שלא כטומאת כתם שהיא מדרבנן], ולכך אפילו לדבריו אינה קובעת וסת בדם הנמצא על העד שאינו בדוק לה [ולמד מזה לכל מראה שמוצאת בבדיקה שאוסרים אותו מספק, שאינה קובעת בו וסת. ובקה"י (בכתבים החדשים יז) צדד בזה, ע"ש].

ג. האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם (עם מימיה); אם היתה יושבת – טהורה (שממקום מי רגלים הוא בא ולא ממקורה). ואם עומדת – רבי מאיר מטמא (כיון שדחוקה היא חזרו מ"ר למקור והביאו עמם דם) ורבי יוסי מטהר. והסיקו שר"מ מטמא ודאי משום נדה.
לפר"ח, רבי מטהר רק מטומאה ודאית אבל מטמא משום כתם. והתוס' כתבו בתחילה לפרש שלרבי יוסי טהורה לגמרי.

דף טו

כז. הרואה כתם, האם מטמאה את בועלה, למפרע או מכאן ולהבא?

הרואה כתם – הריהי טמאה מדרבנן. וכן בועלה טמא מדרבנן כדין בועל נדה [ואין זה דומה לטומאת מעת לעת דרבנן שלא טימאו את הבועל למפרע מפני שאינה אלא סייג שהרי לא ראתה אלא עתה, משא"כ כאן שהכתם לפנינו והרי לא נתעסקה בדברים המכתימים]. לדברי רבי מאיר – טמאים אף למפרע, שהיה ר"מ מחמיר בכתמים. ולדברי חכמים – מכאן ולהבא ולא למפרע. רב פירש משנתנו כרבי מאיר, ושמואל ורבי יוחנן פירשוהו כרבנן (וכן הלכה. רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב ג, ח).

כת. האם הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ואין צריך לודא טהרתן, אם לאו?

שנינו, כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. וכן הבאים מן הדרך – נשיהם להם בחזקת טהרה, ואין אומרים הואיל ואינו בעיר אין הדבר מוטל עליה. ודוקא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה (ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה), אבל לאחר שעברו ימי עונתה – שלשים יום – אינה מותרת ללא שמברר (רש"י, עפ"י הירושלמי).
א. הרמב"ם פירש בין באשה שאין לה וסת בין שיש לה וסת קצרה משלשים יום [וכמאן דאמר וסתות דרבנן שהיא בחזקת טהורה כשבא מהדרך] – לאחר עונה אסורה לדברי הכל, אם אינה אומרת טהורה אני.

והרמב"ם מפרש כשמשער שעכשיו הוא זמן וסתה – אסורה שמא תראה בשעת תשמיש, אבל לאחר שעבר הזמן הזה מותרת, כמ"ד וסתות דרבנן וכדלהלן.
ב. צ"ע שמא מה שהצריכו בדיקה לאחר שעברה עונה, זהו דוקא בבא מן הדרך שאין מוטל עליה הדבר, אבל בנמצא בעיר סומכים על הרגשתה.
ונראה שלאחר שעברה עונה צריכה בדיקה לעולם עד שתראה. ומועיל לה בדיקה זו ואין חוששים שמא כבר יצא דם בעונה ועבר רושמו. וצ"ע האם צריכה בדיקה שחרית וערבית כשאינה עסוקה בטהרות (עפ"י חו"א עט, ג).